

ՀԱՅ-ԲՈՇԱՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒԻ

ԲԱՌԱՐԱՆ

Այս բառարանը կազմելիս աչքի առաջ ունեցել եմ հետևեալ աղբիւրները: 1) պ. Ա. Մխիթարեանի ժողովածուն. 2) Անձամբ ժողոված բառերը. 3) Паткановъ, „Цыганы“-ի մէջ գտնուող բառերը. 4) Ն. վ. Սարգսեանի «Տեղագրութիւն 'ի փոքր և 'ի մեծ Հայս». 5) Paspatis, „Etudes sur les tchinghanés“. 6) Ճանիկեանի, «Ակնայ հնութիւնք». 7) P. Josef Jesina, „Die Zigeuner-sprache“:

Միջանի բառերի հանդէպ դրել եմ եւրոպական կամ եգիպտական գնչուների բառեր՝ համեմատութեան համար, եւրոպական ցիգաններինը նշանակելով Եւ. զն. տառերով, պարսկականը՝ Պ. տառով և եգիպտականը՝ Ե.

Բառարանի վերջում դնում եմ լեզուի հոլովումի, խոնարհման, թուերի և դերանունների ձևերը, այլ և երկու կտոր բոշայերէն՝ թարգմանած հայերէնից:

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

Ա.

Աթ — ձեռք.

Աթաւի-գալի¹⁾ — գաւաղան.

Աթ-գալի²⁾ — հրաման, լիկալական.

Աթուրբա — անհաւատ, թուրք.

Ախվար — վատ, սոսոր, թշնամի.

Ախվար-մալ — խմիչք, օղի.

Ախուարել³⁾ — ատել, արհամարհել.

Աթանել⁴⁾ — ձեռք բերել.

Աթ մը — հինգ.

Աթ մը ալ մը⁵⁾ — վեց.

Ալթել⁶⁾ — թամբել, բեռ, բառնալ.

Ախրուել — քանդել, ոչնչացնել.

Ակ — մէկ (Եւ. գն. jek).

Ակի⁷⁾ — աչք (Եւ. գն. jak).

¹⁾ Կաղմուած աթ (ձեռք) և պարսկական (գիր) բռնել բառերից:

²⁾ Նոյն կաղմութիւնը:

³⁾ Եւ վերջաւորութիւնը հալ կական է:

⁴⁾ Կաղմուած է աթ (ձեռք) և հալերէն առնել բառերից:

⁵⁾ Կաղմուած աթ (ձեռք) և ալ (մէկ) բառերից, աւելացնելով հալերէն մը (մի) բառերը:

⁶⁾ Ի նկատի պիտի ունենալ, որ բալերի վերջաւորութիւնը առանց բացառութեան հալկական են:

⁷⁾ Եւ (պարսկերէն՝ տեղեակ, տեսնող, զգուշաւոր):

Աղլարաւ — մենակ. նաև՝ ստու-
թիւն, խաբէութիւն.

Ակլի — սուտ, անճիշտ.

Ակլի կարել¹⁾ — մոլորեցնել, խա-
բել.

Ակ չնիշմը — մի կտոր, քիչ.

Ակնիկ — ձուածեղ, եղձու.

Ակի դարել²⁾ — աչք խփել. ուշա-
դրութիւն դարձնել. սիրա-
հարուել.

Ակի քել — աչք ձգել, նկատել,
սիրահարուել.

Անել — բերել, դարձնել (Եւ. գն.
anav).

Անէ — բեր.

Անլու — ձու, հալկիթ (Եւ. anro).

Անսել — խնձոր.

Անտաղիչ³⁾ — զամբիւղ, սակառ.

Անցգաւել — երևալ.

Անքոռ — ընկող (Եւ. akhor, akor).

Արանթել — թխել, ծեփել (երբեմն՝
բանթել).

Արալ — ալիւր (Եւ. varo, aro).

¹⁾ Կարել բառը պարսկական
քէրդէն բառի նման է, որ նշա-
նակում է առնել:

²⁾ Կարել բառը պարսկերէն՝
դարէն (ունենալ):

³⁾ Էնդէղէ թրքական բառից,
որ նշանակում է չափ. իչը հալ-
կական մասնիկ:

Աւել—դալ (Եւ. գն. avay—ես դալիս եմ).

Անլաֆէլի—առիւծ.

Անսնանիշ—անծանօթ, օտար.

Ախլոտած—աւերակ.

Ախլոտել—աւերել.

Բ.

Բաբ, բաբօ—հայր, ում հայր.

Բաբալի փալ—հօրեղբայր.

Բաքոտել—կոտրել, ջարդել, փշրել.

Բանդել, բանթել—կապել, կողպել (Եւ. գն. bandarav .

Բանտիշ—գօտի, կասլ.

Բանդրի—թռչուն, հաւ.

Բարբար—ընդդէմ, հակառակ.

Բարբարոտլիել—հակառակել.

Բար—դուռ.

Բարահ—դուրս, արտաքս, փողոց.

Բարահ աւել—դուրս դալ կամ գնալ

Բարահ նգլել—դուրս գնալ.

Բարենալ—խնդրել, աղաչել (Եւ. գն. bangéray խոնարհուել).

Բարը թաւել—դուռը փակել, լըրալ լերել.

Բարիշ—հագուստ, հագնելիք.

Բլրած—անօրէն, անհաւատ, ուրացող.

Բլրցնել—անցկացնել, նախ կրակը հանգցնել.

Բուկաւ—քաղցած, անօթի.

Բուհու—շատ, բազմաթիւ (Եւ. buhu)

Բիել—վախենալ.

Բեհել—վախենալ, զարմանալ. ալլա՛ պիհել.

Գ.

Գալարաւ—երկրագործ (կոչում են հային ես).

Գահէն, կալէն—ժամանակ, անդամ

Գար—տուն, բնակարան (Պ. gar, Եւ. գն. kér).

Գիլալ, գիլալ—երգ, խաղ (Եւ. գն. giloj).

Գիլաւ ջուել—երգել, խաղ կանչել (Եւ. գն. gilavav .

Գիհու—ցորեն, հացաբոս.

Գլրաւել—որոնել, ման դալ, պտըտել.

Գուսել, կուսել—աւել, սրբել, մաքրել.

Գուսիշ, կուսիշ—աւել, սրբիշ.

Գրխիկարել—գրել, գծել.

Գաւել—շրջել, շրջան անել.

Գուհիլի—ցուրտ, սառն.

Գարմացու—բրինձ.

Դ.

Դարել—ունենալ (Եւ. téraya).

Դարընդալ—հարուստ, ունեոր.

Դեդ, դադօ—մայր, ում մայր (Պ. daji).

Դեդալի-փալ—քեռի.

Դեդալի փալճօկի—մօրաքոյր.

Դմբրաւ, դմրաւ—քնար, ջուլթակ, սազ.

Դուգահ, դուգալիս—մօտ, ափ, մօտիս.

Դուդուհել, տուկել—դաշել, ձեռք տալ մի բանի, (տուկեցաւ—կսկաւ).

Դօհ ջուել—լուանալ, մաքրել, լուացուել.

Ը.

Ըրադուհին, ըրադուին¹⁾—առատեան.

Թ.

Թարի—կին, ամուսին.

Թաւել—դնել, ծածկել, հաց պատրաստել.

¹⁾ Հայերէնից է աղաւաղած.

Թէնալ—սենեակ, մառան, ախոռ,
ամանեղէն, աման. (Մէկ թէ-
նաւ մը—միասին, մի տեղ).
Թլի—կալ, է.
Թուլաւ—մածուն.
Թուլի—ձիւն, հող. (թուլին սի-
սիդ—հողը գլխիդ).
Թաւար—գործաւոր, մշակ, աշխա-
տող. Լս՝ բժիշկ.

Ի.

Իննաւ, իդնաւ—տղալ, տղալ գա-
ւակ.

Իրար-բաշտա ¹⁾—միասին.

Լ.

Լախուլ—ալր, ամուսին. տղա-
մարդ.

Լանկ—քիթ (Ե. nak).

Լաչել—ամաչել, պատկառել.

Լասը—տասը.

Լասը պաւնիչ—1000.

Լաւաւել—վառել, այրել.

Լաւաւիչ—վառելիք, ճրագ, լոյս.
աթար.

Լաքել—որսալ, բռնել.

Լել—թողնել, ասել, տալ. առնել.

Լէլէ—որձ էշ.

Լելիք—պարտք, պարտականու-
թիւն.

Լէհ—գիւղ (Պ. դէհ).

Լէհվալցի—գիւղացի.

Լէս—կեանք.

Լէվալ—Աստուած (Պ. դէվալ).

Լերել—ուղել, պահանջել, առնել.

Լէքել—նալել, տեսնել (անգ. look)

Լեքելիք—հալելի.

Լեքիշաւոտ ²⁾—սիրուն, գեղեցիկ,
կարմիր.

Լեքալցիլ—ցոյց տալ, տեսնել.

Լիել—լանձնել մէկին իր իրա-
ւունքը.

Լոմ—բոշա (Պ. դոմ, Ե. բոմ).

Լորել—գանել, ձեռք բերել.

Լութ—կաթ.

Լուի—երկու (Ե. duo)

Լուի լասը—քսան.

Լուեակ լասը—հսկումն.

Խ.

Խաթել—ուտել, վայելել.

Խաթելիք—ուտելիք, կերակուր.

Խալիֆ—միս, մսեղէն.

Խանել—մօտենալ, զուգաւորուել

Խասաւել—լանդիմանել, խախտա-
ռակել.

Խասաւութէն—ամօթ, ամօթխա-
ծութիւն. խախտառակութիւն.

Խասել—ծիծաղել, զուարճանալ.

Խասաւոտ—սլարկեշտ, ամօթխած.

Խարի—էշ, աւանակ, (պրս. խէր).

Խարլաւ—վող, դրամ.

Խելմելալ—գիծ, անխելք, լիմար.

Խլաւ—խելք, միտք.

Խոլել—իջնել. վալր բերել.

Խուլա—տէր, պարոն.

Խարվալտիք ³⁾—էշեր:

Խաթոկ—մուկն.

Մ.

Մամիւրկարիչ—մաստակ, ծամոն.

²⁾ Բոշան կարմիր գունը գեղե-
ցիկ է համարում:

³⁾ Ավտիք վերջաւորութիւնը
լողնականացողիչ է. օրին. մա-
նուս (մարդ), մանուսաւտիք
(մարդիկ), տէրաւդ (դու), տէ-
րաւտիք (դուք) և այլն:

¹⁾ Իրար-ը հալերէնից և բաշ-
տա թուրքերէնից:

Ծասխըկարել¹⁾—ծածկել, խնամել

կ.

կամ - որս. գործ.

կամ վահել—որս անել.

կամաւոտել—բանել, գործ տեսնել.

կամը—գործ, պարապմունք.

կայր, կահր—փայտ, փայտեղէն.
գերան.

կաշիչ, քաշիչ--ծխախոտ, քթա-
խոտ.

կաշուտ, գաշուտ—գլխաղացի, վաճա-
ռական (ասում են և հայերին)

կատէլ—ոքտեղ (Պ. կատէլ).

կատէլ—որտեղից

կարել—գործել, գործ տեսնել (Նւ.
գն. kéray).

կարխը—կար, կարկտան.

կարխը կարիչ—թել, մանած.

կայտ—անտառ.

կուր—կուրծք

կոնճախ—գզալ.

կավրու—կնքահայր, սանահայր.

կեղտոք—որքան, ինչքան.

կէ—ի՜նչ, ի՜նչո՛ւ.

կէ ես սնքեր—ի՜նչ ես իմացել, ի՜նչ
լուր ունիս.

կէսվար—ոքալէս, ի՜նչպէս.

կէվավի—ի՜նչո՛ւ.

կէտի—որքան.

կիչ—փոքրիկ իր, բան.

կիչակ—ոչինչ, բոլորովին. սատա-
նալ.

կլար--պանիր.

կլմպաւ—գաթալ.

կմրուկ—երդունի.

կոլլաւ—գող (Ն. չոլալա).

կոնջ, գոնջ—մօրուք (Պ. գուչ).

կլաւոտ²⁾—գեր

կուլել—ձեռք տալ մի բանի.

կուրել—ծեծել.

կսիչ—սապոն.

կալէն—ժամանակ, տարի.

կար, գար տուն.

կուսիչ—աւել.

կուղաւ, կուրղաւ—դռնաբ, բէք-
մէզ, մեղր.

կարաւօցս—դրացիներս.

կալուած—անդամաւործ.

Հ.

Հավի—դարձեալ.

Հէմ—հեռու, ետ.

Հէմընել—ետ կանչել, վերադարձ-
նել.

Հէմ գահէն—ուրիշ անգամ, չետոյ.

Հէմ է—բաւական է.

Հէմ ջէ--գնա, հեռացիր.

Հէմ մելել—աղատել, բաց թողնել.

Հէմ սլարել—ետ մնալ, ետ ընկնել.

Հէմ նէնէ—հեռացուր, ետ տար.

Հէմ լել—ետ տալ.

Հէվակդ—ալդքան.

Հէվակը—ալնքան.

Հէվակ նա է—ճշմարիտ չէ, ալդ-
պէս չէ.

Հէւաւտիք—նոքա.

Հէվը—նա, ալս, ալն, ինքը.

Հի—ալո, իրաւ.

Հոնէլ—ալնտեղ.

Հոսէլ—ալստեղ.

Հոտել—ալտեղ.

Հէվակ—ալս կողմը.

Հակվէն—առաջ.

Հէվիս—ալս.

¹⁾ Երկուսն էլ հայերէնից աղա-
ւաղած բառեր են.

²⁾ Վանեցի հայերը ասում են՝
կլաւ (գեր):

ձ.

ձահրի—մաղ, (Պ. ջէհրէ) թոռ ձկան
ձամ—ոչխարի մորթ, փոստ, կաշի.

ձանլի—վարդիկ, փոխան.

ձանտրաւ, ձանրաւ—հարս, հարս-
նացու.

ձէ, ջէ—մօտ. նոյնպէս և՛ գնա.

ձիրի—շորեղէն, հագուստ, անկո-
ղին, կարպետ.

ձիկնաւ—աղքատ, մուրացկան.

ձլաւ, ձիլաւ—շուտ, շտապ.

ձումել—համբուրել (Եւ. գն. ջու-
մաւ).

ձունակ—փոքր, քիչ, էժան. փոքր
տղալ.

ձունակ աւիխուլա—երեսատէր
մայր.

ձունակ բաւ—դառ, ուլ, ալծ.

ձռել—կանչել, երգել (Եւ. գն. ջի-
լավավ), ալ և ապաւինել.

ձոկի, ջոքի—քոյր. օրիորդ, կոյս.

ձավը—արտ.

ձիֆ—ոջիլ.

Մ.

Մա—մի, ոչ (Եւ. գն. ma).

Մալաւ—հաց (Պ. menav).

Մալլ—խմիչք, դինի.

Մանգել—ուղել, առնել, պահան-
ջել, սիրել (Ե. mangáva,
Պ. manqisda).

Մանջը—մէջ.

Մանուս—մարդ, նաև՝ աղնիւ, բարի

Մանչաւ—ձուկ (Ե. մաչօ).

Մանջուած—լղի մնացած.

Մարահուր—օժիտ, ընծայ, պարգև.

Մարկարել—սպանել, ջնասել, ո-
չընչացնել.

Մերավիս—իմ, ինձ, ես.

Մերավտիքս—մենք.

Մուլել—մեռնել (Եւ. գն. méraṽ).

Մուհ, մուխալէն—բերան, բերնից.

Մունդահ—փողոց, բազար.

Մօզլախ—եղ, կով, կենդանիք,
տաւար.

Մօլ—գին, արժէք.

Մօլել—գնահատել, արժեցնել.

Մօլաւոտ—անգին, թանգ.

Մանջուել—ապրել, մէջը մնալ.

Մանել—բերել.

Մանխի կարել—թել մանել.

Մախտիկար—կեղտոտ, աղտոտ.

Մուս—էրիկ մարդ, ամուսին (Ե.
murs).

Մանկուած ջոքի—նշանած աղջիկ.

Մէկ թէնավ—միասին, մի սենեակի
մէջ.

Մանջուհել—մնալ, կենալ.

Մուլ—համար.

Ն.

Նա—ոչ, երբէք (չ՝ և մի) բացա-
սակաւ մասնիկ (Եւ. գն. na).

Նա եմ—չեմ.

Նա թլի—չկալ.

Նա լէքէ—մի նալիլ.

Նադաւ—կտուր, տանիք, երթիկ.

Նահլաւ—կրակ, ևս՝ բօշ (կրակ).

Նալի—ոսկի, ոսկեղէն.

Նաչել—չգնալ, չհեռանալ.

Նասուլաւ, նասուհեցաւ—ցաւ, հի-
ւանդ, հիւանդացաւ. նաև՝
փախչել, կորչել, հեռանալ
(Ե. նաչալա).

Նասուցած—կորուստ, կորած.

Նեթխրկարիչ—հրացան, զէնք.

Նենեկ—տանեկ. առնեկ. գնալ.

Նօլ—աղ (Ն. լօն).

Նօլեկ—աղեկ, աղ ցանեկ.

Նեկլեկ—գնալ.

Նդալեկ—մերկանալ (Ն. nangalo),
հանեկ.

Նդլեկ—եկնեկ, շարժուեկ, զարթնեկ

Նուխտ—թուղթ, նամակ.

Նաբարեկ—ընկնեկ.

Նիխուկ, Նիսուկ—արիւն, վէրք.

Նմօր—խմօր (Ն. chomer).

Շ.

Շիհրիվալտիք—սակառներ.

Ո. Ու.

Որօվ-պուկ¹⁾—գոմէշ.

Որօվբուկ ջունակ—գոմէշի ձագ.

Որօվ - մեծ, ահագին (Նւր. գ. baro).

Որօվ բար—պապ.

Որօվ դէդ—մեծ մայր, տատ.

Որօջեալ—մեծանալ.

Ութլուեկ—զարթնեկ, մնալ, սպա-
սել.

Ուչարեկ—պահեկ, խնամեկ.

Ուբրա—վրայ, վեր (Նւր. գ. ubré).

Ուբրա աւէ—վեր եկ.

Ուբրաս—մօտս, վրաս.

Ուբրասֆէցած է²⁾—ամսական ա-
րեան ենթակալ:

Ուքլեկ—բանալ, արձակեկ, քանդեկ

Ուչեկ, ուչավեկ, չիեկ—գնալ.

Ուկլավ—բաց.

Ուլորին, վուլորին—գիւղի տանու-
տէր.

Որօվ-մանուս—ծեր մարդ, ալետր.

Որօվ-սիւս—թագաւոր, որօվսիւսա-
ւի—թագաւորի.

Չ.³⁾

Չդար—չորս.

Չդար լասը—քառասուն.

Չինեկ, չնեկ—կտրեկ, մորթեկ (Նւ.
գն. չինավ).

Չնիշ—կէս, կտոր, մաս.

Չնիշաւի չնիշ—մէկ քառորդ $\frac{1}{4}$.

Չուրի—դանակ, դաշոյն. ածելի.

Չօլեկ—թափեկ, վատնեկ, ոչնչացնեկ

Չօլուեկ—հաւաքեկ, միանալ, ժո-
ղովեկ.

Չավ—գարի.

Չուչեկ, ջուջեկ—կռուեկ.

Պ.

Պակրեկ—աւել, խօսեկ.

Պանի—ջուր (Նւ. գն. pani).

Պարեկ—ընկնեկ, գլորեկ.

Պաւ, բաւ—ոտք. ալծ. ոչխար (Պ.
paf).

Պաւաւի թենաւ—կոշիկ, տրեխ.

Պաւավինդլէ—կանգնիր, ոտքի եկ.

Պաւկաշ—տրեխ, գուլպա.

Պաւնեկ—թուեկ, հաշուեկ.

Պաւնիշ, պամնիշ—հարիւր.

Պէհրի—անօթ, ամանեղէն.

Պեսեկ—ներս մտնեկ, մտնեկ.

Պեր—փոր, արգանդ.

Պերը—սիրտ.

Պիեկ—խմեկ.

Պերնտուեկ—սիրեկ, սիրահարու-
թիւն անեկ.

¹⁾ Որօվ մեծ) և բուկ կամ
պուկ (յետուք) բառերից:

²⁾ Ուբրաս (վերաս), ֆէցած
է (եղած է) բառերից:

³⁾ Բոլոր չ-երը սանսկրիտերէն
քմային ամուր չ-ի նման. ալդ հըն-
չիւնը ունենալու համար, լեզուն
քիչ աւելի երկար և ամուր սեղ-
մել քիմքին:

Պորկուլել—լցնել, ածել, պորկուլ-
ւած—լցուած.

Պսու—անօրէն, անհաւատ, ասում
են և թուրքին.

Պոր կամ փոր—լիքը.

Պանգրի—հաւ.

Պիպաւ—սոխ.

Պոլոֆել—լռել, պոլոֆեցիր—լռիր.

Պիհիշք—ծխախոտ.

Ջ.

Ջանել, զանել—գիտենալ (Եւ. գն.
ջանալ).

Ջարի—պոռնիկ կին, նաև՝ աղա-
խին.

Ջարիվաւնոց—պոռնկանոց.

Ջաւ, չաւ—գարի.

Ջել, ջիւել—գնալ (Ռ. ջավաւ—գը-
նում եմ. Եւ. գն. ջիվալ) :

Ջուջոտւած—բարկացող, սպառ-
նացող.

Ջուջոտւել—բարկանալ, կռուել.

Ջուջ—կռիւ.

Ջուջ ջիէ—կռուիր.

Ս.

Սամէլ—լաւ, բարի, աղնիւ. սպի-
տակ.

Սամլի կարել—շինել, պատրաստել

Սանթօ—օջախ, թոնիր.

Սավը—ամբողջ, բոլորը.

Սօհ—լուր, խօսք, զրոյց.

Սօհ լել—հալհոյել.

Սօհ ճուել—երգել, խաղ կանչել.

Սընք մաթաւեր—ականջ մի գնիլ,
մի լսիր.

Սընքել—լսել, հասկանալ.

Սըվել—ննջել, քնել.

Սվելու ճերի—անկողին.

Սիս—գլուխ.

Սիսիսօլ—գլխարկ.

Սիսորօլ—գլխաւոր, իշխան.

Սնանիշ—ծանօթ, բարեկամ.

Սնարք—բարձ.

Սուս, սուղաւտիք—ասեղ, ասեղ-
ներ.

Սուդաւ—քուն, նինջ.

Սօլաւ—շուն.

Սարսի—կին, տիկին, դաւեակ.

Սանխիկարել—ցանել.

Սիւկսիւն—վիզ.

Վ.

Վալատուլին, վալատուհինը—ա-
ռաւոտ, էգուց, ցերեկ, զիշեր.

Վալիշ, վալիս—մաղ.

Վահել, վալել—խփել, որսել, զար-
նել.

Վալիշ—խաշիլ ձաւարով կամ ա-
լիւրով եփած.

Վար—քար, ժալո. նաև՝ ատամ
(Եւ. գն. bar).

Վեսել—նստել, ձի նստել, դատա-
րել.

Վգնել, վիցնել—ծախել (պ. vŷ-
gynys).

Վչարել, վչալել—ուղարկել.

Վալել—ածել, նուաղել.

Տ.

Տէլ—ձէթ, իւղ (Եւ. գն. Til).

Տէրաւըդ—դու, քո.

Տլար—անուն, ձայն.

Տրեսուլ—եկեղեցի, նաև՝ կրօնա-
ւոր, քահանայ (Եւր. գն. trusul).

Տմրաւ, դմրաւ—ջութակ, սաղ.

Տռտաւել—սլատոտել.

Տէրաւին—իւրը, նրա.

Բ. ¹⁾

Քաղուհի — ալսօր, առաւօտեան.
 Քանդել — հաց թխել, կերակուր ե-
 փել.

Քանդիչ — հաց թխող, եփող.

Քաքիչ — սլաս, պահոց օր.

Քով — ցաւ, տխրութիւն.

Քովել — լալ, ցաւել, աղաչել.

Քօշ — կրակ, ճրագ.

Փ.

Փալ — եղբայր (ե. pral, pal.)

Փալ ճօկի, փալիս — քոյր.

Փանել — ասել, պատուիրել.

Փանդրի, փանգրի — հաւ, թռչուն.

Փարել — հեծնել, նստել մի բանի
 վրայ.

Փռւս — չարդ, խոտ (Պ. gas).

¹⁾ Բ-երի առաջ միշտ հնչւում է
 մի կէս ը տառ:

Ք.

Քաս - կանաչեղէն. կանաչ դոյն.
 խոտ.

Քաղի — կին (նաեւ սարսի).

Քաղելել — ամուսնանալ.

Քելել — սլարել (ե. kheláva).

Քերաւ — քաղաք.

Քերաւի — քաղաքացի.

Քըլ — ձէթ, իւղ, ճարպ (Պ. թէհլ).

Քորի — ձի.

Քւել — նայել. ձգել, արձակել.

Քւիչ — փլաւ.

Քորվաժտիք — ձիերի երամակ.

Օ.

Օրօրսակ — ցերեկ, ճաշի ժամանակ.

Օր — որ, որպէսզի.

Ֆ.

Ֆենալ — լինել, անել.

Ֆենայ — թող լինի.

Ֆեցաւ — եղաւ, պատահեց.

Թ Ո Ւ Ե Ր.

Այ—1 (պ. jak).	Աթ մը ակմ'—6.	Լուի լասը—20.
Լուի—2 (պ. doj).	Աթ մը լուի—7.	Աթ մը ակ մը լասը—60.
Լուեակ—3 (պ. tryn).	Աթ մը լուեակ—8.	Պաւնիչ—100.
Չղար—4 (պ. isthar).	Աթ մը չղար—9.	Լուի պաւնիչ—200.
Աթ մը—5 (պ. pan'g).	Լասը—10 (պ. dah).	Լասը պաւնիչ—1000.

ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ.

Մէրավիտ—ես (Պ. ma), (Ռ. մէ).

Տէրավիտ—դու (Պ. tu, toj), (Ռ. ty).

Հէվը—նա (Պ. hy, hu).

Մերավտոնքս—մենք (Պ. ame).

Տէրավտոնքդ—դուք (Պ. dime).

Հէվաւտոնքը—նրանք (Պ. hue, hye).

Հ Ո Ւ Ո Վ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր.

Եղ.

Ուղ. Մանուս—մարդ

Սեռ. Մանուսավի.

Տր. Մանուսավին.

Բայ. Մանուսավէն.

Ներ. Մանուսավի մանջը.

Յող.

Մանուսավաւիք.

Մանուսավտոնք.

Մանուսավտոնք.

Մանուսավտոնքմէն.

Մանուսավտոնք մանջը.

Այդպէս է հոլովում նաեւ պանի (ջուր) և առհասարակ ի վերջաւորուող բառերը, օր. դարի (տուն), փանդրի (թռչուն), ջարի (աղախին), թուլի (հող) և այլն: Այլ և միքանի ուրիշ մանաւանդ միավանկ բառեր, օր. սիս (գլուխ) և այլն:

Իսկ միւս բառերը հոլովում են հաւելէնի նման: Օրինակ անսէվ (խնձոր), անսեվի, անսեվին, անսեվիվ. Իբր լոգնակահացուցիչ աւելացնում են տիք կամ իք մասնիկը—անսեվաւիք, անսեվտոնք և այլն:

Խ Ո Ն Ա Ր Հ Ո Ի Մ Ն .

Երկու օժանդակող բայեր ունին (էական բայեր), որոնք խառնում են միմեանց: Մէկը ֆե ն ա լ (devenir) միւսը թ լ ե լ (լինել): Ֆե ն ա լը հոլովում են: Կը ֆենամ, կը ֆենաս...

Կը ֆենալի, կը ֆենալիր...

Ֆեցալ, ֆեցար, ֆեցաւ և ալլն:

Իսկ թ լ ե լը ալսպէս. թլեմ, թլես, թլի.

թլեց...

Կը թլի...

Սովորական բայերը խոնարհւում են ճիշտ հայերէնի նման: Ու չ ե լ (գնալ): Կուչեմ, կուչես, կուչի...

Կուչէի, կուչէիր, կուչէր.

Ջեցի, ջեցիր, ջեց... (անկանոն).

Օր ջեմ (որ գնամ), օր ջես, օր ջէ...

Ջես (կերթամ), ջեմ (երթամ) և ալլն:

Պիտի ջեմ (պիտի երթամ) և ալլն:

ՄԻ ԵՐԿՈՒ ԿՏՈՐ ԲՈՇԸՏԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.

Բաղույնիս ըունո՛ւ կամ կարեցի մէրավիս, ըունո՛ւ
 Այսօր շատ գործ, արի ես. շատ
 գլրավեցի, ըունո՛ւ մալավ մանգեցի, նա լեցին. եալվար
 շրջեցի, շատ հաց մուրացի, չը տուին. աղաչանք
 քեցայ: Լուակ ջահրի վյնեցի: Բարիս ջեց կամաւօտելու:
 եղայ: Երեք մաղ ծախեցի: Հայրս քնաց գործելու:
 Մէրավին ըաշտան դարէր սամէլ մանուսաւոր: Մանու-
 ր հետը ունէր լաւ մարդիկ: Մար-
 սավտիքը ըաքավիս մոյ նաւու ըլրցնէին, մանգէին կու
 դիկ հօրս համար ոչինչ չէին խնայի. մուրում էին
 լիէին: Բարիս սամէլ մանուս էր. հէվը մանուսավի կամ
 տալիս: Հայրս բարի մարդ էր. նա մարդի բան
 նա կու փանէր. ըաղույի մը ըլրեց՝ մուլեցաւ: Մէրավ-
 չէր ասիլ. մի առաւօտ հանգաւ՝ մեռաւ: Մենք
 տօնքիս ալ խուլա նա դարէնք: Մանուսավիս ուշարողը
 այլ ևս տէր չունինք: Մարդուս պահողը
 Լէվալն է. մերաւտօնքս հէվավին ննք ծոնք: Հէվը
 Աստուածն է. մենք նրան ենք տպաւինել: Նա
 մէրավտօնցըս անխուլա նա կու մելի:
 մեզ անտէր չի թողնիլ:

(Բոշաների բերանից).

ՄԻ ԿՏՈՐ ԲՈՇԱՅԵՐԷՆ՝ ՊՈՒՇԿԻՆԻ «ՈՍԿԷ ԶԿՆԻԿ»-ԻՑ.

ՆԱՅԻ ՄԱՆՁԱՎ.

Այլ որով-մանուս մանչավ-լաքող ու տէրավին որով-
քաղին,

Կը մանջէին որով-սլանիվավին դուգահը:

Որով-մանուսը կուչէր, մանչավ կու լաքէր սլան-
նիվավէն,

Որով-սարսին թնլ կու մանխիկարէր կարավին
մանջը:

Հուի, մէկթէնավ մը ախվար կարավի մանջը,

Հուակ-լասը կայէն-քունո՛ւ մանջեցան:

Այլ օրօրասկ որով-մանուսը ջնց որով-սլանին,

Օր մանչաւ լաքէ հէվավին ախվար ճահրովը:

Կուլելով քվեց սլանին հէվավին ճահրին

Այլ մը կայէն նկալեց սլանիոտ թուլի

Այլ մը կայէն մ՛ալ քվեց տէրավին ճահրին

Ճահրին քարահ-աւեց քաս պորկույված:

Հուակ կայէն օր քվեց սլանին մանջը,

Մանուս կէ՞ կը սլակրէ, կէ՞ նկալեց քարահ:

Հէվը անեց պաշտան ալ նայի մը մանչավ

Օր մանչաւներու որով-սիսաւին սամէլ ճոկին էր:

Նայի մանչավը կէսվա՞ր կը ըովէր,

Մանուսավի մահավով որով-մանուսին կը սլակրէր.

«Հէմ մէլէ՛, հէմ մէլէ մէրավիս» կը ըովէր

«Տէրավիդ սամէլ կամավտիք կու լեմ.

Կէ օր սլակրէս, կէ օր մանգես

Ակլի նա՛ կը սլակրեմ—տէրավիդ կու լեմ:

Պեննց որով-մանուսը, մուհը մանջունեցաւ ուկլավ.
 Հէվը մանչավ լաշող էր բունո՛ւ կայէնից
 Նայի մանչաւի տլարը չէր սնքեր.
 Չէր սնքէր օր մանչավը մանուսավի պէս սօլիկարէր:
 «Ջէ, Լէվալը տէրավիդ քաշտան ֆենայ» պակրեց,
 «Մէրավիս մա՛ լեր տէրավիդ պակրած կամավտիքը,
 «Ջէ, պահնիվավի մանջը պէսէ՛, մանջվի հո՛նէլ»...

(Բռշաների բերնից).

ԲԱՌԱՑԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ՈՍԿԷ ԶԿՆԻԿ.

Մի ծեր-մարդ ձկնորս եւ իր ծեր-կիներ
 Ապրում էին մեծ ջրի (ծովի) ափը:
 Ծեր-մարդը գնում էր, ձուկ էր բռնում ջրից,
 Ծեր-կինը թել էր մանում տան մէջը:
 Երկուսը, միասին հին տան մէջը,
 Եռեսուն տարի— շա՛տ ապրեցին:
 Մի օր ծեր-մարդը գնաց մեծ ջրին (ծովի մօտ),
 Որ ձուկ բռնէ իր հին թոռովը:
 Չեղք առնելով՝ ձգեց ջուրը իր թոռը.
 Մի անգամ հանեց ջրատ հող
 Մի անգամ էլ ձգեց իր թոռը
 Թոռը դուրս եկաւ խոտով լցուած:
 Երրորդ անգամը որ ձգեց ջրի մէջը,
 Մարդ ի՞նչ ասի, ի՞նչ հանեց դուրս:
 Նա հանեց միասին մի ոսկի ձուկ,
 Որ ձկների թագաւորի սիրուն աղջիկն էր:
 Ոսկէ ձուկը ինչպէ՛ս աղաչում էր
 Մարդու քերնով (խօսելով) մարդուն (ձկնորսին)
 ասում էր.

«Թո՛ղ, թո՛ղ տուր ինձ» աղաչում էր.
 «Քեզ լաւ քաներ կը տամ.
 «Ինչ որ ասես, ինչ որ ուզես,
 «Սուտ չեմ ասում — քեզ կը տամ»:
 Վախեցաւ ծերը. քերանը մնաց քաց.
 Նա ձկնորս էր շատ ժամանակից,
 Ոսկէ ձկան անունը չէր լսել,
 Չէր լսել որ ձուկը մարդու պէս խօսէր:
 «Գնա՛, Լստուած քեզ հետ լինի» ասաց,
 «Ինձ մի՛ տալ քո ասած քաները,
 «Գնա՛, ծովի մէջը մտիւր, ապրիւր այնտեղ էր»....

Վ. Փ ա փ ա գ ե ա ն

